

ACC. N.R. M. 7752:1-25

Landskap: Småland.

Upptecknat av: B.O. Bondeson.

Härad: S. Möre.

Adress: Lesjöfors.

Socken: Gullabo.

Berättat av: upptecknaren.

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1884 i Gullabo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Svan i
tbln. foglbok*

tbln. III.

Redogörelse för de äldre jordbruksred-
skapen, såsom årdert, träpinnaharven, dyngbredan, fjärjkroken
m. fl. med 14 teckningar.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7752:1

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den huvudsakligaste näringen i Södra Möres skogssocknar mot Blekinge har sedan uråldrig tid varit jordbruk i samband med boskaps-skötsel och försäljning av skogsprodukter. Den ursprungligaste av av de fyra socknarna, som ^{bilda} gräns mot Blekinge var helt säkert Gullabo ~~till~~ framtill tiden av sekelskiftet. De övriga hade något tidigare blivit mer eller mindre påverkade av nyare idéer.

Vissefjärda fick genom byggandet av Karlskrona-Växjö järnväg på 1870-talet sin isolering bruten och Torsås hade på grund av sitt läge närmare kusten och sin livligare förbindelse med hamnplatserna där rönt inflytande av den nya tiden. Det var endast Gullabo, som blev efter och längre än de övriga socknarna fasthöll vid äldre sedvänjor, tack vare sitt avskilda läge. Inom socknen fanns ingen godsägareklass, som gick i teten för nyare riktlinjer, utan befolkningen var ganska ensartad och kan i stort uppdelas i följande tre kategorier: småbönder, daglönare och backstugsittare samt dessutom en och annan hantverkare och handelsidkare. Socknen bibehöll sin gamla prägel ända fram till början av 1900-talet. Numera är även denna del av Södra Möre påverkad av den nyare tiden och ändrad till

såder och språk, så att den, som varit bortaa i 25 - 30 år från orten och kommer åter, förvånas över den stora förändringen på så kort tid. Inom hela socknen finns ingen större gård än $\frac{3}{8}$ mantal och det är endast ett fåtal bönder med gård av denna storleksordning, $\frac{2}{8}$ mantal förekommer också, men största antalet bönder brukar en gård till $\frac{1}{8}$ mantals storlek och därunder. Det är således en trakt av idel småbönder, fast inte alla är lika katiga och lika goda. Det finns skillnad även på bönder.

Huru dessa småbönder under gången tid skötte sitt jordbruk ska här i korta drag redogöras för och då i synnerhet de redskap, som man använde vid skötseln av jordbruket.

Sedan gammalt indelades året i 4 treetingar, men endast vartreetingen räknades här. Det var nödvändigt för att kunna bestämma, när man skulle sätta och så samt fastställa d. s. k. kornmärkenas riktiga dagar, d. v. s. de dagar då det så ~~de~~ enligt nämnda märken, som togs på senhösten och under vintern, var fördelaktigt att så korn, som ~~vad~~ traktens kanske viktigaste sädesslag förr, då det användes både till malt och brödsäd, förutom det att halmen ansågs som ett gott foder.

ACC. N.R. M. 7752:3.

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vecktalet *viktält* som det kallades började den 6 april
med 13 veckan och så 12 och så vidare ut till inte veckan
änt vikt och med Man räknade dock aldrig längre än till 4:e veckan,
då man vid denna tid så nära inpå midsommar måste ha både sått
och satt färdigt, och veckotalräkningen hade betydelse endast här-
för. Under mycket tidig vår hände det, att man satte potatis re-
dan i 13:e veckan och hade färdigsatt havre och korn i 8:e eller
7:e veckan. Var våren sen, framflyttades tiden för sådd och sätt-
ning, så att kornet, som sådes ⁴ sist, kom i jord först i 4:e veckan.
Detta inträffade under ytterst sena vårar. I varje fall måste dock
vårningen *vårningen* som vårarbetet kallades vara avslu-
tat i och med 4:e veckan, för efter denna tid blev det försent ~~och~~
och ^{skörda} hann ej att mogna. Tiden mellan vårningen och fram till vec-
kan efter midsommar, då slåttern började, användes till att skala
eller flå bark *flå bark* under samt att hugga gärdsel
gärdsel och laga gärdsgårdar och göra liarna i ordning.
Som dragare vid jordbruksarbetet hade man oxar. Man örkade
örkade (yrkade) jorden *göran* med oxar, som det hette.

ACC. N.R. M. 7752:4.

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

viktigaste

Det redskapet vid jordbruket var onekligen årdert *årdert (-at)*

utalno även årdert

Det var helt av trä utom billen

Plat III:1

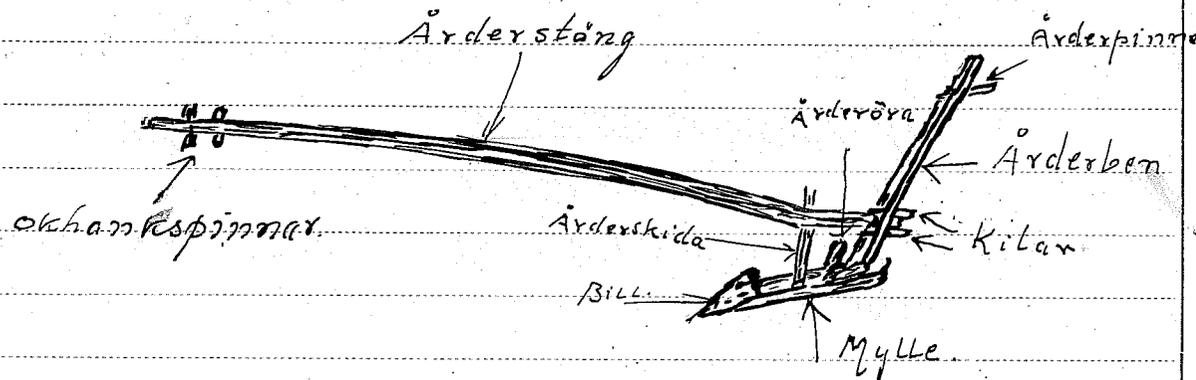
som var av stål. Då den blev sliten och inte var tillräckligt stor

lät man smeden i grannskapet bo *bo* den, då den bötades kring kar-

terna, där den var mest sliten. Den blev som nybodd *nybodd*

lika bra som en alldeles ny. För övrigt bestod årdert av trä.

Dess olika delar var årderbenet, myllet med skida och årderöron samt årderstången eller tåsslan, som den också kallades och i vars främre ände tisten satt med vilken årdert gjordes an vid oket. I årderbenet satt årderpinnen, som årdert styrdes med

ACC. N:R. M. 7752:5.

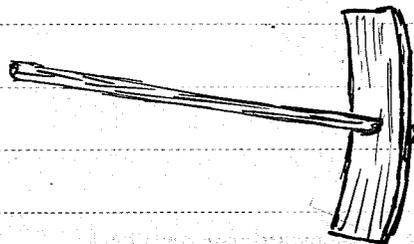
5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det var alltid bruk bland bönderna ~~att~~ att hugga och gömma det virke man hittade i skogen om det kunde användas till något redskap och ta till det då det behövdes. Hittade man ett passande trästycke -vanligen en del av en björkstam med vidsittande gren - som kunde användas till både årderben och mylle, så tog man det helst, eljest gjordes benet och myllet var för sig och sattes samman. I förra fallet blev det hållbarare. Om man vill ha djupa och vida fåror såsom vattenfåror eller stråkfåror *stråkfåror* på ett fält man sått, så sattes en borste av granris i öppningen mellan skidan och årderöronen, och den strök upp jorden högre på kantarna. Med tillhjälp av ett par kilar där årderstången satt fast vid benet kunde myllet sänkas eller höjas om man ville ha djupa eller grunda fåror. Årderstången måste ha den rätta kröken vid skidfästet, och att hitta den bland skogens träd var inte lätt, ifall man inte hade huggat den, då man såg den. Den praktiske bonden såg genast vad ett trästycke kunde passa till. Tisten eller okhanken *okhanken* bestod av två hankar, flätade av björkvidjor. Detta var den älderdomligaste, en senare typ utgjordes av en järn-

krok som satt fast vid oket och som fästes vid en järnhank i årdret. Oxårdert var det som mest användes, ty inkörda oxar drar jämnare än en häst och därför kom hästårdert inte så ofta till användning, fast det förekom också och skilde sig till konstruktionen något från oxårdert. Då man kupade potatis med årder brukade hästårdert användas. När åkern var beredd och färdig att sås skulle den vara gödslad, ärjad och harvad.

Gödseln utgjordes av den vid gården bilade naturliga gödseln.

Konstgödning förekom inte förrän mot slutet av 1800-talet. Gödseln kördes ut på åkern från gödselstacken i ett lådformigt don, sätern, med lösttagbara sidor, fjölar, som lades upp på tjugformiga målstakar, då gödseln tömdes ut. Det gick så till, att man fällde av gödseln på båda sidor om sätern i rader under det man körde fram. En sådan rad kallades avfälla och vid arbetet därmed användes en gödselhacka av trä med långt skaft.

Gödselhacka

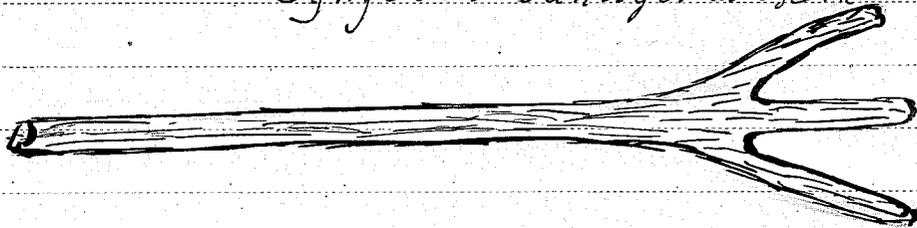
ACC. N.R. M. 7752:7

7

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När gödseln körts ut på åkern och lagts i avfällor, skulle dessa
bredas ut, så att gödseln blev kringstridd. Det skedde med en dyngbreda
och själva arbetet kallades att breda dynga. Dyngbredan liknade en
gaffel med långt skaft och tre korta bastanta horn. Den var gjord av
trä och förfärdigad av en treklynnig stam eller gren, och hade en
längd av omkring 1 m. Här gällde vad som förut sagts, att den som
behövde ett visst verktyg eller redskap av trä, måste ha ett passan-
de ämne till hands, och den som ser upp, finner alltid under arbetet
i skogen något egendomligt växt träd eller märkvärdig gren, som med
litet fantasi till hjälp kan passa till ett eller annat ändamål
vid en gård.

Dyngbred vanligen av björk.

ACC. N:R. M. 7752:8.

När åkern var gödslad, skulle gödseln myllas, vilket skeddé med år-
der, varpå den harvades jämn med en träpinnaharv. Denna s.k. trä-
harven eller träpinnaharven med en led var den vanligaste förekom-
mande typen ända fram till 80- och 90-talet, då den ersattes med den
modärnare järnharven med fastskruvade järnpinnar. Träpinnaharven
var helt och hållet av trä utom järntenen, som höll ihop de båda
halvorna vid leden. Varje halva bestod av 5 harvlotter med två pin-
nar i varje. Lotterna hölls samman med en bred skida framtill och
en smalare närmare leden. I framskidan hakades harvkroken fast, då
man harvade. Vid harvningen körde man fram och åter stråk efter
stråk och vände genom att lyfta över harvkroken från ena ändan av
harven till den andra. Harven drogs av häst och vid slutet av varje
stråk, fick man vända helt om med häst och harvkrok. Under arbetet
hände det ofta att pinnar bröts av i de steniga åkrarna och där-
för ^{hade} den omtänksamme bonden alltid färdiggjorda pinnar med sig i
reserv vid arbetet. Man fick således ej ta upp tiden med att yxa
till harvpinnar under själva harvningen. Harvlotterna gjordes av
björk och sködor och pinnar av ek.

8

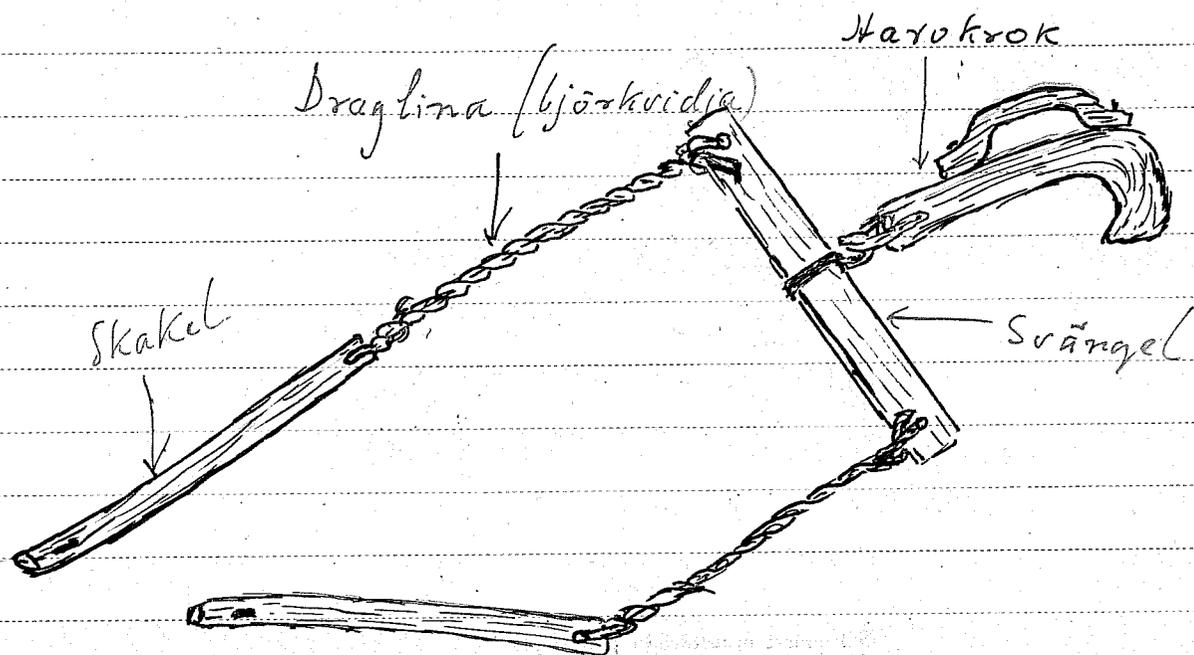
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Btu. III:7

ACC. N:R. M. 7752:9

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Harvkroken var tillverkad av en krokigt växt, grövre gren eller annat passande trästycke. Den var försedd med handtag och satt fäst i en svängel vid vilken draglinorna spändes. Draglinorna var av enklaste slag. Den bakre hälften ~~av~~ var gjord av björkvidjor, fästade vid svängeln och den främre hälften av korta skaklar att sättas fast vid selen. Genom de elastiska vidjorna blev eventuella stötar, då harven törnade mot stenarna, dämpade, och dessutom kunde man vända smidigare med häst och harvkrok vid slutet av varje stråk.

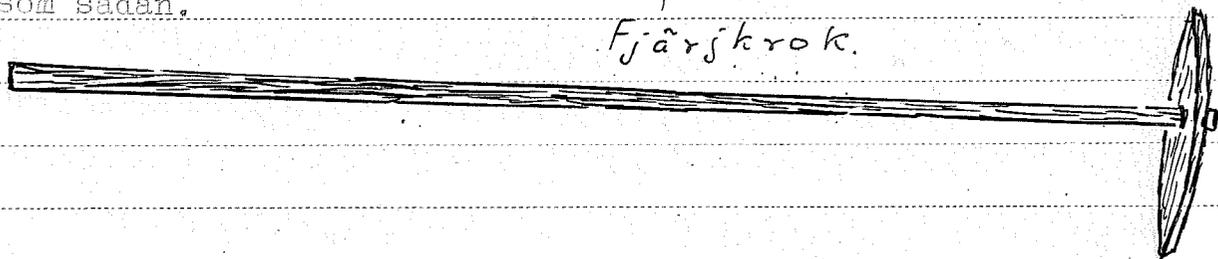

ACC. N:R. M. 7752:10.

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fjärjkroken var ett enkelt redskap med vilket ränderna drogs upp till en fjärje, som det avgränsade stycket av åkern kallades och som man kunde så, då man gick fram som såningsman över fältet. Den bestod av en i båda ändar spetsig träskiva med hål på mitten för ett långt skaft. Man började vid ena sidan av åkern, då man sådde och tog en fjärje i taget. Varje fjärje var omkring 4 m. bred. I mitten av fjärjen gick såningsmannen och kastade ut säden med höger hand åt båda sidorna, och så fortsattes fjärje efter fjärje, tills åkern var sådd. Att fjärja var ett lätt och enkelt göra och därtill kunde en pojkluns användas. Det var bara konsten att draga tydliga och så parallella linjer som möjligt. Själva kroken på redskapet var omkring 25 cm. och skaftet knappt 2 m. långt. Hade man ingen fjärjkrok kunde en vanlig hacka i värsta fall få göra tjänst som sådan.

Fjärjkrok.

ACC. NR. M. 7752:11:

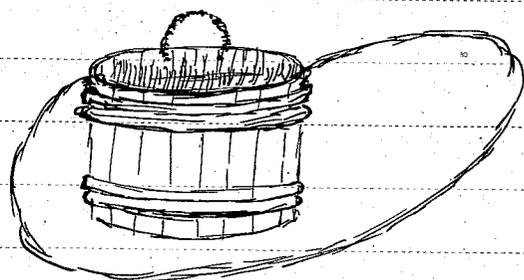
11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När åkern var gödslad, ärjad och harvad och således färdig att sås, kom såningsmannen med utsädet i säckar, sädeskorgen, fjärjkroken och en pojke att fjärja, allt lastat på en vagn~~X~~ körande till åkern. Och så började sådden. Utsädet hölls ur säcken i sädeskorgen, fjärjen drogs upp och såningsmannen satte igång. Då sädeskorgen blev tom, fylldes den på nytt och så fortsattes, tills hela åkern var färdigsådd. Sädeskorgen kunde ha en eller annan form, vanligen var den av flätverk med en tunn brädbotten, långsträckt och avrundade ändar samt försedd med två fästen för ett rep eller en rem på ena långsidan och ett handtag eller grepe på den andra. Vid såningen trädde repet över huvudet och vänster arm, och grepen fattades med vänster hand, och såningen utfördes med höger hand. Den som var lefthänt *lätent* som man kallade vänsterhänt, sådde naturligtvis med den handen och höll i grepen med höger, vilket gick lika bra. Sädeskorgen kunde även ha en rund cylindrisk form och vara laggad av tunn~~X~~ kimmar och med en diameter av 35 - 40 cm. och en höjd av 25 - 30 cm. Den var även försedd med rem eller rep och handtag eller grepe. Dessa båda typer av sädeskorgar var vanligast.

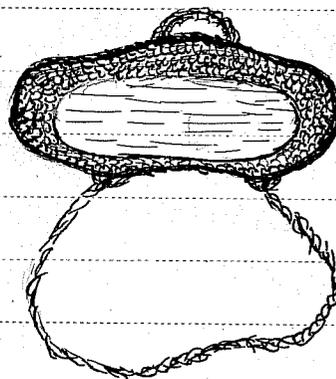
ACC. N:R. M. 7752 : 12.

12
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Såväl den flätade som laggade sädeskorgen rymde omkring 15 -20 liter eller kanske mera, då den var full. Då man sått färdigt, skulle säden myllas. Det skeddé antingen med årder, vilket tog lång tid men blev grundligare, eller med harv, och om det var fråga om råg med stråkräfsa. I detta senare fall måste man köra upp stråk(a)fåror först med årder och sedan med stråk(a)räfsan dra upp jorden över fårans kant mot stråkens mitt, och på så sätt mylla säden. Området mellan ~~mellan~~ fårorna kallades stråke eller också teg. Tegen var knappt ett par meter bred. Då man räfsade stråk var man två, som drog upp jorden från fårans mitt över kammen inåt stråken. Räfsskaftet stöddes mot axeln och man drog med båda händerna.

Sädeskorg
olika
typ.

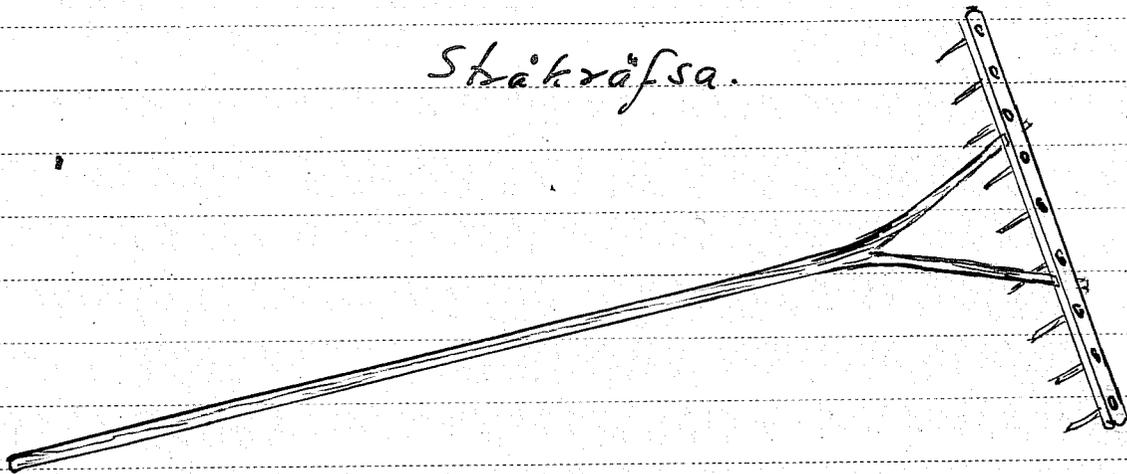

ACC. NR. M. 7752:13.

LUNDS¹³ UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att räfsa stråk var ett kvinnogöra, trots det var tungt ^{och} krävde styrka. Stråkräfsan var större och betydligt grövre än den vanliga höräfsan. Den hade rakt käl och saknade bågar och skaftet var grovt och starkt. Betänker man, att stråkräfsan fick ersätta harven, så förstår man, att den måste vara både hållbar och tung. Pinnarna var grova och glesa och hela verktyget hade som räfsa betraktat ett bastant utseende. Kälet var gjort av ek eller björk. Det förstnämnda träslaget ansågs hållbarast till redskap. Pinnarna gjordes av bok eller ännu bättre av hagtorn och skaftet av gran.

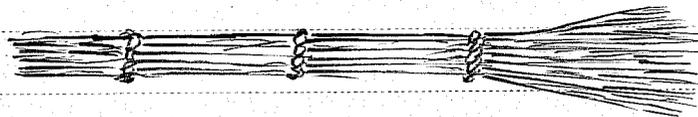
Stråkräfsa.

ACC. NR. M. 7752:14.

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hade man fått utsädet i jord och myllat det på ena eller andra sättet, måste man sopa sten *söpa sten* och välta, innan det var fullt färdigt med arbetet på åkern, vad beträffar sådden. I denna del av Småland är åkrarna mycket steniga och under sådden hamnar ett stort antal sädeskorn på stenarna både de som är höljda av ett tunt jor^dlager och de som ligga bara. För att nu hindra ~~att~~ de korn, som fallit på stengrunden att förfaras eller att vissna bort och dö, ifall de skulle slå rot i det tunna jordlagret, sopa ~~s~~ alla stenarna fria från sädeskorn och jord, om de nämligen ligga tillräckligt högt upp i dagytan. Man använder då en utsliten kvast s.k. stubbkvast, som är styv och kort i riset. När man slitit ut kvasten inne genom att sopa mattor och golv med den, och det mjuka böjliga riset slitits bort, återstår den styva stubbkvasten, och den är mycket lämplig att sopa sten med. En halvstor pojke eller *flicka* kan mycket väl utföra detta arbete till belåtenhet.

Stubbkvast

ACC. N:R. M. 7752 : 15

15.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

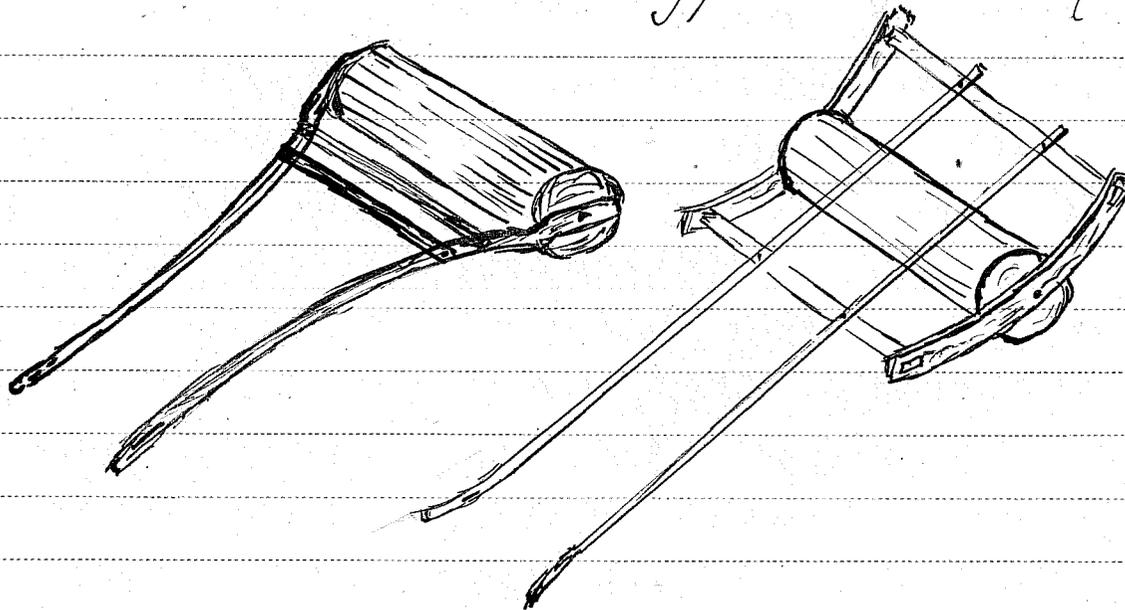
Då åkerstenarna sopats återstod endast att med en vält jämna till ytan, så alla klapperstenar och jordkoker trycktes ner och inte stack upp ur åkern och hindrade avmejningen, då den en gång tog sin början. Arbetet kallas "att bulta" *böлта, böltade, -at* och redskapet heter bult. Man körde bulten med häst och det var endast de slätaste åkrarna och mossarna som bultades. De alltför skärpiga åkerflapparna fick ligga obultade. Det var inte blott stenar som hindrade utan även de högt upplagda stenrören -stenrösen- som låg här och var i åkern. De *b*lidades av de uppbrutna stenarna som man på detta sätt lättvindigt skaffade undan, då man bröt åker. De krävde stort utrymme av själva åkern och var till stort hinder under arbetet. Bulten var liksom övriga redskap *hemmagjord*. Av en tillräckligt tjock trädstam, vanligen ek, tillvekades *ny* bultcylindern, och sidstyckena av självkrökt björk och skidor av ek. En typ som var vanlig och mycket enkel hade sidstöd i ~~den~~ förlängda skaklarna. Bultens längd var omkring $1\frac{1}{2}$ m. med en cylinder*diam.* omkr. 25-30 cm. Även mindre bultar användes och på de mindre gårdarna ej större än en karl kunde dra den. Det mest brukliga var att bulta för häst.

ACC. N.R. M. 7752 :16.

16
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Att bulta var ett jämförelsevis lätt arbete som kunde utföras av
en pojke eller gammal karl, som för övrigt inte kunde prestera full-
god arbetskraft. Bara han var tillräckligt flink och hann med hästen,
så var han lämplig för detta arbete

olika typer av bult. (vält)

ACC. N.R. M. 7752:17

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Då man ärjde med gamla inkörda oxar, skred arbetet sakta framåt, och för att i någon mån påskynda farten, manade man på öket med en lång vidja av rönn eller björk. En dylik smal och lång vidja kallades slyva *slyva* och då den var utsliten, vilket snart skedde, ifall man hade gamla tröga oxar, så skar man en ny i närmsta snår. Var oxarna riktigt inkörda och lydde örat, som det hette, då kunde man köra med slätok, i annat fall måste man använda ok med skida och halsbyglar även benämnda halsakäppar. Slätoket saknade båda dessa attribut. Men man använde även piska att driva på oxarna med, och det var av vilt att inte snårten var av tagel utan av lin. Tagelsnårten var avsedda för pådrivning av hästen. Oxarna hade sade man ömtåligare hud och kunde lätt *bli* skadade av den hårda tagelsnårten. Okhanken eller tisten var flyttbar *åt* *kanterna* från ena eller andra och man kunde således reglera tyngden åt ena eller andra hållet, vilket ofta inträffade, då man körde en gammal oxe tillsammans med en stut d.v.s. en oxe som man börjat tämja för öket. Då flyttades tisten över åt den vana dragarens sida, så att den mesta tyngden kom att träffa denna. Oket som var något böjt på mitten hade några korta

Retu III:30

nahbar eller jack med vars tillhjälp tyngdpunkten reglerades.
Var båda oxarna lika stora placerades tisten på okets mitt, så att
båda fick dra lika. Till oket hörde vidare horntyglarna, som utgjordes
^{av} korta länkar av järn med en hank i vardera änden att träda över horn-
nen. De trädde genom en ring i oket och måste kunna glida från den
ena till den andra sidan, då oxen vred på huvudet. Med öddan (-en)
eller tömmen styrdes oxarna. Den var mycket lång och försedd med
en järnring i vardera änden. När oxarna okades, lades oket på nacken
och horntyglarna trädde på hornen, och över virades öddan på så sätt
att ringen lades över oxens öra, och ödden snoddes som en åtta mellan horn-
lan hornen och förmdes till en ögla, som trädde genom ringen om
kring örat på oxen. Drog oxen till vänster lades öglan kring högra
örat och på högeroxen lades den kring vänster öra. Och så var hela okningen
okningen färdig, om man nämligen körde med slätok. Okade man däremot
sådana oxar, som inte voro så vana att dra, måste man använda hals-
byglar. I vardera ändan av oket satt en smal skida omkring 1 fot lång.
Från dess nedre fria ände ledde en vidja av björk till halsbygeln
lades upp
som vid okningen innanför horntygeln mot djurets hals. Den kom att

ACC. N:R. M. 7752 19

19

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

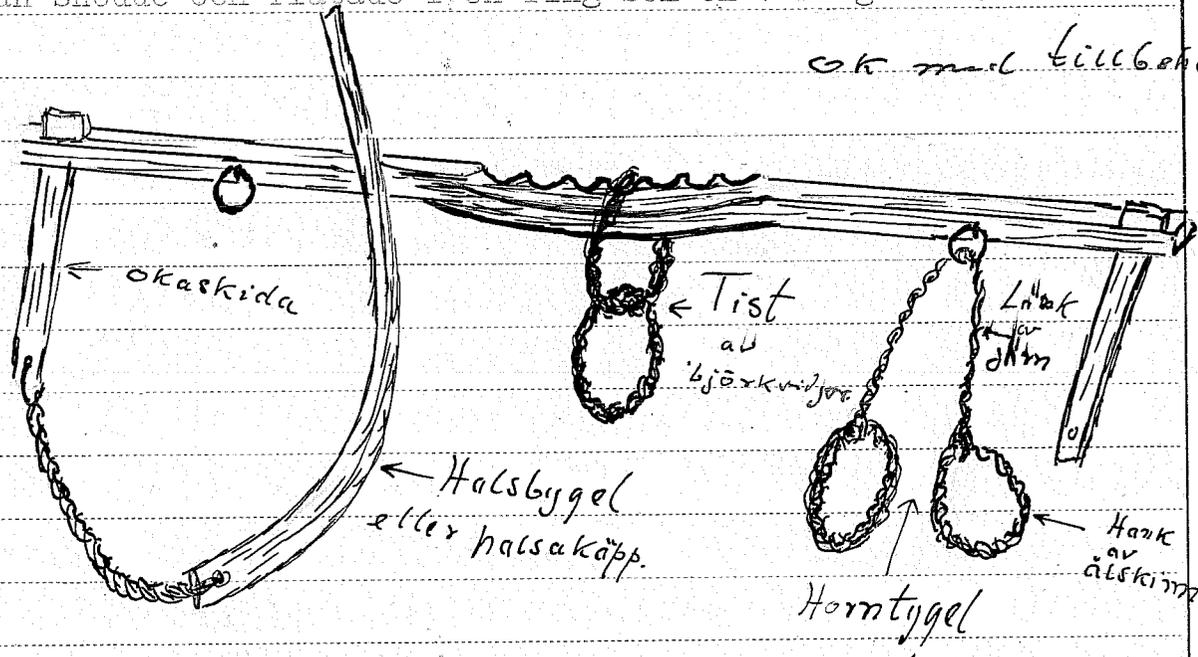
~~En gång~~ att tillsammans med skidan bilda en klave kring hal-
sen och det var omöjligt för djuret att komma från oket. Det var
mycket vanligt att stuten krånglade, då den skulle tämjas för drag-
ning. Han försökte på allt sätt att komma ifrån det mödosamma oket
kastade det överhornen och vände sig helt om, så att han kom att stå
tvärt emot den andra dragaren. Detta kallade bönderna "vända syn".
Oxen eller stuten "färades och vände syn". Ibland hände att stuten
lade sig på marken för att bli kvitt mödan, och då var det omöjligt
att få upp honom igen varken med lock eller pock. Stryk hjälpte inte
det var provat och befunnet odugligt, men det fanns ett medel som
hjälpste och som ställde stuten på fötter "ögonblickligen" och det
tog man till då alla andra försök att få upp honom misslyckats.
Det bestod däri att man lade halm kring bakdelen på honom och tän-
de på. Givetvis var det förenat med djurplågeri att tämja stutar,
och grymma körkarlar misshandlade djuren, innan dessa välvilligt
fogat sig under det efterhängsna oket. I början blev stuten ömna-
kad och det dröjde länge, innan han kunde dra med slätk och hade
tränat upp nackmusklerna, så ingen smärta kändes i den ofta såriga

ACC. N.R. M. 7752:20.

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nacken. Var därtill horntyglarna eller hornbägarna *hornbägarna*
dåliga med hankar av något hårt ämne, så hände det att djuret fick
skada på horn och pannben. Vanligen gjordes horntyglarna av älskin
som man snodde och flätade i en ring som en vanlig hank.

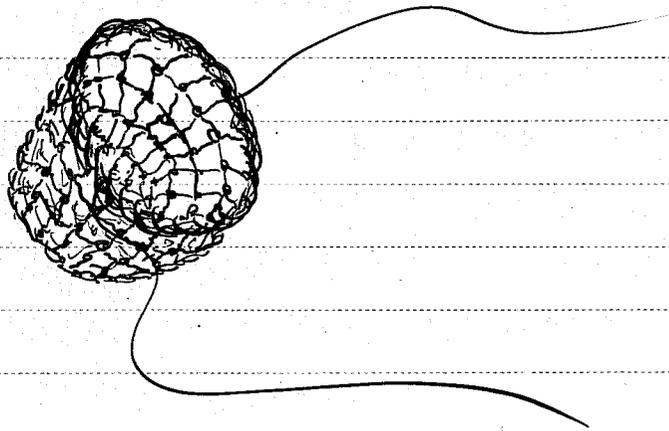
ok med tillbehör.

ACC. N:R. M. 7752:21.

21
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Potatis brukade sättas för oxårder och vid sådan körning med oxar brukade man förse dem med mulakassar *mulakassa* för att hindra dem från att äta upp de satta potatisbitarna. Det hände att oxarna böjde ner huvut i fåran och åt upp de nedlagda bitarna. Hade man mulakassé på oxen var detta omöjligt. Mulakassen liknade en liten korg av vridna och sammanflätade björkvidjor. Den trädde över oxens mule och med ett snöre bands över nacken,. Mulakassen var således en nosgrimma, som hindrade djuret att äta men inte idissla eller tugga dråp *töga dråp* som det hette.

ACC. NR. M. 7752:22

22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

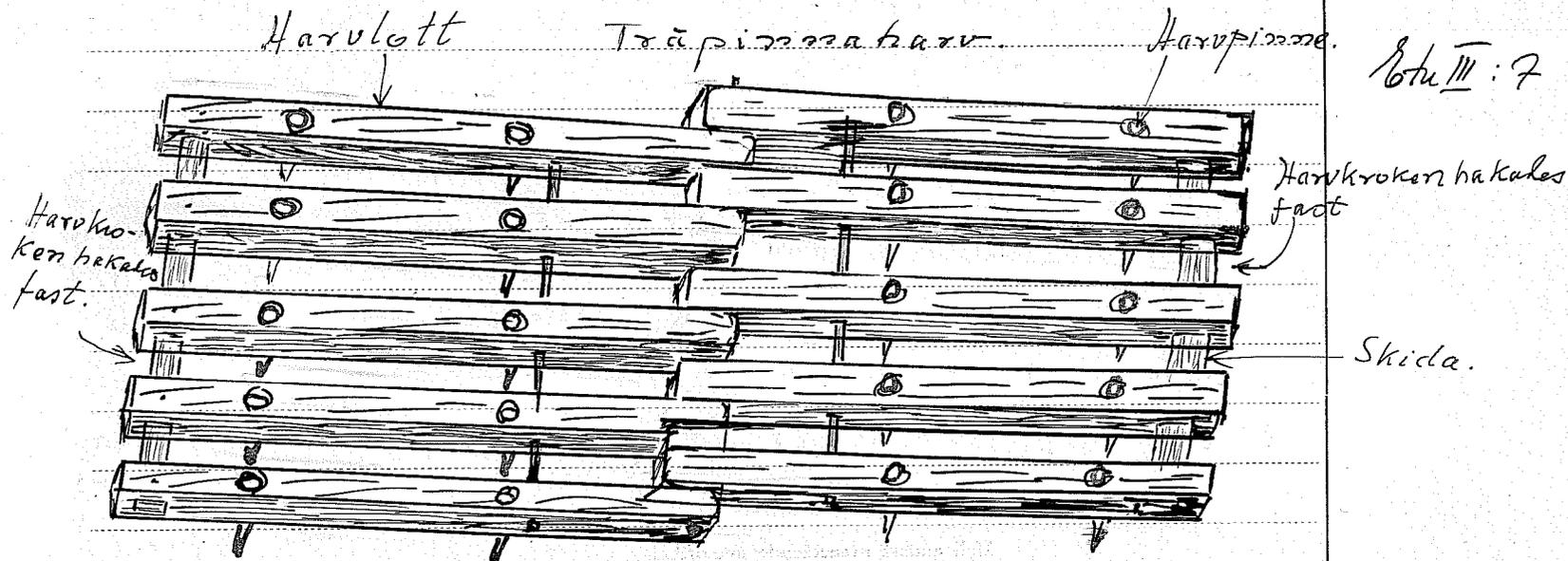
Under det dagliga arbetet och för övrigt nästan ständigt måste man vara på sin vakt mot onda makter, som drev sitt spel över allt för att tillfoga människor ont genom förgöring eller olyckor av alla upptänkliga slag. Man fick ständigt äkta sig för vättar, drakar och annat otyg, som höll till ute i markerna. Det var farligt att på något sätt ofreda dem och straffet uteblev inte. Den som var ute på åkern och ärjde måste vidtaga vissa åtgärder av förebyggande art, då han mot kvällen skulle sluta arbetet för dagen. Han fick då inte glömma att ta årdert ur fåran och lägga det på renen eller vid kanten av en sten eller röse (stenrör). Lät han det stå kvar i fåran och spände oxarna från där, kunde det under natten hända, att det blev föremål för vildlappaskott. Det var enligt folktron skott, som vildlappen avlossade på oerhört långt avstånd och åstadkom mycket ont både bland människor, djur och gröda m.m. Vildlappaskottet gick in genom årderstängen och trängde långt in i årdert och satt där för att ställa till otyg, då det passade. En erfaren och omtänksam körkarl skulle aldrig tillåta sig ett så oerhört slarv som att låta årdert stå kvar i fåran, då han spände ifrån och for hem. Det kunde hända att

ACC. N.R. M. 7752:23

23
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

oxarna besade eller vände syn eller ställde till något annat ofog,
då var det antagligt att vildlappaskottet vållat besväret.

Under heta somrardagar änsattes oxarna ofta av styngnet och då satte
de av över åker och sten med årdert efter sig i vild fart, man sade
då att de besade. Då måste man fortast möjligt uppsöka en skugga
och med en lövruska försöka döda styngnet. Oxarna brukade ha en för-
känning av att styngnet var i närheten. De blev mycket oroliga, satte
svansarna i vädret färdiga att besa. Då måste körkarlen spanna ifrån
och med öket ila till närmaste skugga och lugna djuren.

Botu III: 7

ACC. N.R. M. 7752:24

24
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Cebu III:2

Det dröjde ända fram till slutet av förra århundradet innan några modärnare redskap kom till användning i trakten. Under 1880-talet börjar plogen med vänaskiva att ersätta årdert, särskilt då det gällde att bearbeta gammal klövervall e.d. Att köpa ett så dyrt redskap som en plog var enalldeles för stor utgift för en fattig åttingsbonde. Det var inte många bönder som hade råd till det, ty det gällde ju att örka jorden på så billigt vis som möjligt. Men två eller tre bönder slog sig tillhopa och köpte en plog, som de sedan blev kollektiv ^{del-}egendom och användes av de olika ägarna. Att avkastningen skulle bli större tänkte man inte så mycket på ty man ville gärna följa de gamla billiga metoderna vid brukandet av jorden. Dessutom var det en olägenhet med plogen. Den krävde större och kraftigare dragare än årdert och de små, ofta magra och svältfödda stutarna, som en åttingsbonde hade att bruka jorden med, var var många gånger alltför kläna för en plog, utom det att de stenbundna åkerlapparna passade bättre för årdert.

Ungefär samtidigt med plogen eller något decennium efter kom järnharven. Den skilde sig från träpinnaharven däri att den hade pinnar

ACC. NR. M. 7752:25

25

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

av järn i stället för träpinnar, varför den också kallades järn-
pinnaharv, lotter och skidor var av trä. Järnpinnarna var fast-
skruvade och hela harven var mycket tung i jämförelse med den lät-
ta träpinnaharven, och den krävde liksom plogen kraftigare dragare.
Så kom tröskverken, de första med stående vandring och sedan de med
liggande och så samtidigt kastverk. Dessa modärnare tröskredskap
fick ersätta slaga och kastskovel. Längre fram måste bönderna här i
trakten liksom på andra håll lägga om jordbruksdriften och betjä-
na sig så mycket som möjligt av maskinella anordningar för att eli-
minera den dyra levande kraften, som ofta inte stod att uppbringa
för penningar. Numera har modärnare metoder kommit till användning
inom alla delar av jordbruksnäringen. Att sköta jorden efter gamla
brukningssätt lönar sig inte.